

Een openluchtterrarium

door B. Langerwerf, Benedenkerkstraat 36 A, Waspik.

Foto's van de schrijver.

Ingezonden september 1970. Dit artikel handelt over het gedrag van verschillende hagedissen en slangen in een openluchtterrarium; enkele adviezen over het bouwen van zo'n terrarium worden gegeven. Het leek de redactie het beste dit artikel in het voorjaar te plaatsen.

Inhoudsoverzicht: bouw en inrichting - muurhagedissen - hooiberg - levendbarende hagedissen - kousebandslangen en ringslangen - summary.

BOUW EN INRICHTING

Gelukkige bezitters van een zonnige tuin kunnen hun terrariumliefhebberij een bijzonder mooi aspect geven door het bouwen van een ruim openluchtterrarium. Zelf heb ik in maart 1970 zo een terrarium gebouwd met een oppervlakte van ongeveer 16 m². Gewoon een muur in het vierkant van ongeveer 1 meter hoog, waarvan 40 à 50 cm in de grond en 50 à 60 cm er boven. Om ontsnapping van hagedissen en slangen te voorkomen is er op het muurtje een strip nodig van erg stug plastic, ongeveer 25 cm breed. Bij het inrichten van het openluchtterrarium moet men er natuurlijk voor oppassen dat de begroeiing aan de randen laag blijft. Heel belangrijk zijn dan nog de volgende twee punten. Ten eerste moet gezorgd worden voor een stuk goedkoop gaas hoog over het terrarium, zodat men er zelf wel in kan, maar merels of andere vogels van soortgelijke grootte niet. Die gaan er namelijk prompt met de hagedissen vandoor zo vlug ze ze in de gaten krijgen. Ten tweede moeten er in een ruim openluchtterrarium grote stenen gelegd worden, zo, dat ook in de nazomer alle plaatsen in het terrarium bereikt kunnen worden, zonder de kans te lopen een dier dat zich onder de planten verscholen heeft dood te trappen.

Mijn openluchtterrarium is momenteel bevolkt met 5 levendbarende hagedissen (*Lacerta vivipara*), 4 ringslangen (*Natrix natrix*), 2 kousebandslangen (*Thamnophis sauritus*), 9 muurhagedissen (*Lacerta muralis*), 10 hazelwormen (*Anguis fragilis*) en 3 zandhagedissen (*Lacerta agilis*).

MUURHAGEDISSEN

Alle zojuist genoemde dieren leven in vrede naast elkaar; alleen de mannetjes muurhagedissen kunnen wel eens meters achter elkaar aanjagen. Maar ook tussen hen komt het niet werkelijk tot vechtpartijen. De muurhagedissen zijn overigens de meest levendige en meest nieuwsgierige bewoners van het terrarium. Ze volgen met hun opgerichte kopjes en hun glinsterende oogjes al mijn bewegingen als ik in of bij het terrarium kom. Ze zijn afkomstig van een plaats even ten oosten van Visé, op maar enkele kilometers afstand van de Nederlandse grens. Van de zelfde plek heb ik ook mijn hazelwormen, die daar net als de muurhagedissen in flinke getale aanwezig waren.

De muurhagedissen waren in het voorjaar bijzon-

der actief en paringen waren aan de orde van de dag. De wijfjes werden steeds dikker en dan ineens erg mager (juni), waaruit ik concludeerde dat ze eitjes gelegd hadden. Daarna gebeurde dit nog een keer, zodat ik vermoed dat muurhagedissen twee maal per jaar eitjes leggen. Helaas heb ik nog steeds geen jongen zien opdagen. Ik ben bang dat ze zijn opgegeten door grote soortgenoten of andere hagedissen. Mijn voornemen, een flink aantal jongen weer in de natuur uit te zetten, kon niet door gaan.

HOOIBERG

Als tegenhangers van de muurhagedissen wil ik de hazelwormen noemen. Hoewel ik er een flink aantal heb krijg ik er alleen maar zo nu en dan 's avonds eentje te zien. Dat vindt mede zijn oorzaak in de ruige begroeiing van het terrarium en

Lacerta muralis ♀.

in de flinke berg hooi die ik in mijn terrarium heb liggen.

In Finland ben ik er opmerkzaam op gemaakt, dat er altijd veel levendbarende hagedissen in hooibergen zaten; daarom heb ik in mijn openluchtterrarium ook een hooiberg aangelegd. En inderdaad, steeds weer zie ik er dieren doorheen krui-
pen. Ringslangen zien zelfs kans juist onder de oppervlakte van het hooi te zonnen, zo, dat ze het lekker warm krijgen en toch niet gezien worden.

Van de hazelwormen heb ik drie drachtige wijfjes apart gezet in een terrarium van ongeveer 1 meter lang. Hiervan zijn nu twee wijfjes bevallen, samen hebben ze 20 zilverachtige jongen gekregen. Ik heb ze hier in Waspik aan de rand van een stille zandweg uitgezet.

De zandhagedissen lopen steeds 'n beetje plomp over stronken heen, en zitten overigens ook ontzettend veel in de hooiberg te snuffelen.

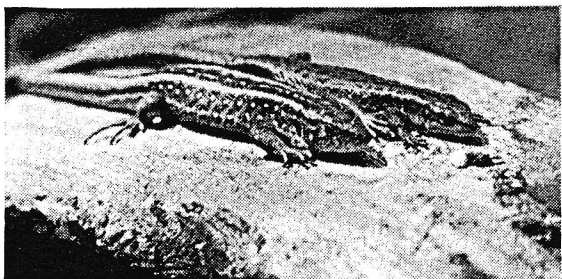
LEVENDBARENDE HAGEDISSEN

Van de levendbarende hagedis had ik vroeg in

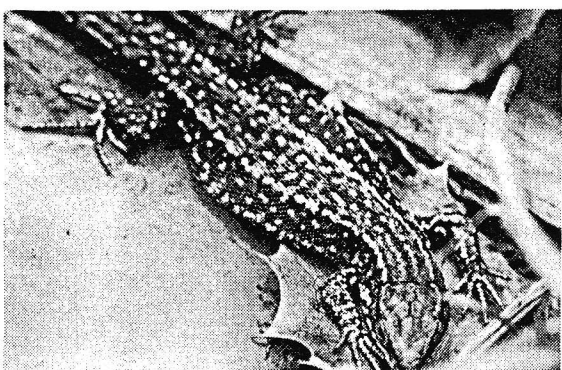
Lacerta agilis ♂.

L. agilis ♂ en *L. vivipara* ♀.

Lacerta vivipara ♂.

het voorjaar alleen twee mannetjes in het terrarium. Maar op een van de eerste warme dagen zag ik ineens een paartje levendbarende hagedissen in copula! Het bleek een wijfje te zijn dat ik een jaar tevoren uit Finland had meegenomen. Het diertje was ontsnapt, en nu op de een of andere manier in het openluchtterrarium terecht gekomen. Dat kan ook best, want de plastic rand steekt alleen naar binnen over. Zouden de mannetjes op de een of andere manier het vrouwtje hebben aangelokt?

Om genoeg voedsel voor de hagedissen te hebben heb ik in het terrarium ook een hoop tomaten en ander fruitafval, waarop steeds veel vliegen afkomen. Daarnaast voer ik minstens een maal per week bij met zo'n 200 sprinkhanen of spinnen.

KOUSEBANDSLANGEN EN RINGSLANGEN

Van de slangen zijn de ringslangen steeds schuw gebleven, d.w.z. dat men ze zeer stil moet benaderen om ze gade te kunnen slaan. De kousebandslangen daar en tegen hebben al hun schuwheid afgelegd. In het voorjaar waren de laatste zeer bedreven in het bemachtigen van kikkervisjes uit het vijvertje, dat natuurlijk in ieder openluchtterrarium aanwezig dient te zijn. Maar nu eten ze, even als de ringslangen, kikvorsen. Om de kikkerstand hier in de buurt goed hoog te houden haal ik in april altijd zoveel mogelijk kikkerdril uit niet opgehaalde sloten en breng het naar sloten die al wel opgehaald zijn. Dan wordt voorkomen dat bij het ophalen van de sloten het kikkerdril uit de sloten wordt getrokken. Gelukkig is het zo dat je hier in het weiland bij elke stap wel een kikkertje weg ziet springen.

Het is prachtig om te zien hoe de ringslangen elke morgen om acht uur al met zijn vieren op dezelfde plaats liggen te zonnen; soms zit daar nog een kousebandslang tussendoor gekronkeld.

Al met al is het zeer aan te bevelen om, als er de mogelijkheden voor zijn, een openluchtterrarium aan te leggen. Op zonnige dagen is het bijzonder fijn de gedragingen van de bewoners rustig te bekijken.

SUMMARY

The author has an open air terrarium measuring approx. 16 m². It is inhabited by 5 *Lacerta vivipara*, 9 *Lacerta muralis*, 10 *Anguis fragilis*, 3 *Lacerta agilis*, 4 *Natrix natrix* and 2 *Thamnophis sauritus*. All these animals live peacefully together. *Lacerta muralis* is the most active. Mating was observed on several occasions; females grew big and were suddenly slender again around June. So presumably eggs were laid. No young were ever found. They were probably eaten by the larger lizards.

When on holidays in Finland, the author learned that *Lacerta vivipara* are very often found in haystacks. He built a small haystack in the terrarium and the animals make very much use of it. Some fruit-scrap are put in to attract flies for the lizards. Every week spiders or locusts (and some frogs to feed the snakes) are turned loose in the terrarium.